

חנוכה

מזקנים אתבונן

מרבן של ישראל
מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א
בעניני חג החנוכה

מזקנים אתבונן

עבודת ושמחת המצות ב-

חג החנוכה

הכולל מעשי והנהגות מרן

מרבן של ישראל מרן ראש הישיבה

בעל "אילת השחר"

הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בני ברק

כסליו תשע"ז

תוכן ענינים

1 החובה התמידית להודות ולהלל - שיחה
5 תכלית פירסומי ניסא שהמפרסם עצמו ירגיש יותר הנס - שיחה
6 חושך - מעט מן האור מנצחו
9 ימי שמחה והלל
9 השמחה שבהדלקה
9 להדליק נר חנוכה
10 הודאת על הניסים
10 ענין ההודאה
10 ברכת "שהחיינו"
10 הנרות הללו אנו מדליקין
11 נקודות מהנהגת רבינו בהדלקת נרות חנוכה
11 בכלליות
11 א. הייחול למצות ההדלקה
12 ב. החנוכיה
13 ג. בזמן ההדלקה
14 ד. פרסומי ניסא - הקירבה לכביש
15 ה. פרסומי ניסא - כניסת אנשים להדלקה
15 ו. הדבקות בבוראו - לבדו !!
16 ז. הדבקות בבוראו - לא מתחשב ב"מפריעים"
17 ח. "הדלקה ברג"ש - רוח גשם."
18 הרות מכניעה את החומר
18 מעשה משנת תשע"ד
21 כיצד להתרומם משמחת החנוכה - שיחה
24 פשוט המעשים לפני שינה
24 עיצה לנרדם ליד מיטתו
24 אין מורה היתר
25 עוד קצת ענינים של חנוכה
25 החשמונאים - לימוד זכות עליהם
26 פרנסה - הידיעה ש-"מהשמים"
26 חנוכה - כח היחיד
27 תיקון ברוחניות - מהסוד ללא טלאים [לאטעס]

פתיחה

קונטרס קטן זה המכיל עבודת ושמחת המצות בחג החנוכה והכולל מעשי והנהגות מרן, הודפס כחלק מספר מזקנים אתבונן ח"ד השמחה במצות וענפיה שער שני, ומודפסים הדברים בנפרד כאן כקונטרס בפני עצמו לנוחות ותועלת הרבים.

לפני הכנסת הקונטרס לדפוס הביא לי אחד מתלמידיו החשובים של מרן מה ששמע בכלי ראשון ממרן בענין החנוכה, והבאנו את המעשה כלשון הכותב בלי שינוים :

בסיום הלויית הגרמ"ש ברמן זצ"ל [בחנוכה] פגש רבינו להבחל"ח את תלמידו הותיק והחביב הגאון רבי מנחם גרוסברד זצ"ל בן הגאון רבי שרגא זצ"ל שבא מירושלים להשתתף בהלויית מורו ורבו זצ"ל, קידמו רבינו בברכת שלום ושאלו בחיך באת לאכול פונטשקע'ס - סופגניות אצל הבן שלך בבני ברק. והוסיף מיד ואמר אתה לא חשוד בכגון דא, אבל רק נעשה היום "מנהג המדינה", והחל רבינו שליט"א לתנות בפניו את צערו הגדול והעמוק על שינוי הערכין שמתחולל ביחס למעלתן וקדושתן של יומין דחנוכה, **והדרך לנצל אותן היטב.**

חנוכה הוא כידוע על הניצחון נגד היוונים שרצו להשכיחם תורתך, **ואם כן הם ימים מסוגלים מאוד להתעלות בתורה.** נעשה בחנוכה "אנגנצע פארערייע" נסיעות הלך וחזור, כל אחד נוסע לאבא שלו ולשווער שלו לאכול לאטקע'ס, ואח"כ ההורים נוסעים לבנים שלהם לאכול אצלם לאטקע'ס, ובמקום שיהיו ימים של חיזוק בתורה הם נעשים ימים של "סופגניות ולביבות"] - פונטשקע'ס ולאטקע'ס[אוכלים ושותים שרים ורוקדים] - אין מעסט ומטריינק מזיינגט און משפרינגט].

אתה יודע מי יודע הכי טוב את גודל מעלתן וקדושתן של ימי החנוכה?! **היצר הרע!!! הוא יודע הכי טוב כמה אפשר להתעלות בחנוכה, ולכן הוא משקיע הרבה עבודה כדי שאנשים יתבטלו בימים אלו, לא רק שלא לומדים לכל הפחות כמו ימים רגילים בשנה, אלא עוד עושים מסיבות ופארערייע ומבזבזים את הזמן שעות רבות.**

עם הספר

בפתח הדברים יש לדעת להדגיש ולציין שכאשר ניגשים לכתוב דברים מתורת מעשיו והנהגותיו של מרן רשכבה"ג שליט"א, יש להביא את דברי החזו"א (קובץ אגרות ח"א אגרת י"ג) וזה לשונו: ואמנם האיש הזוכה לידיעת התורה וכו', הוא הולך בין אנשים ונדמה לאדם הרואה לעינים כבן אדם, אבל באמת הוא מלאך הגר עם בני תמותה, וחי חיי אצילות ומרומם על כל ברכה ותהילה, עכ"ל. ואם החזו"א לא מדבר בת"ח כמרן, אז היכן יהיה קיום לדברי החזו"א. ומכאן נבין שאין עין הבשר של אדם רגיל בכלל, ושל הכותב בפרט, יכולה לתפוס היקף הנהגתו, ובהכרח כל ההבטה עליו היא כננס המביט אל הענק שבענקים, וכמובן הבנת הדברים באותו היחס!

ולפיכך נדגיש: כי אם יש דבר בחיבור זה שאינו מתוקן כראוי, הדבר נובע מקוצר דעת הכותב בהבנת הדברים, ואין לתלות זאת בדברי מרן או במעשיו, שאין לכותב כל תפיסה בגדלותו.

מכל מקום יש לציין שמצד הכותב נעשו המאמצים שהכתוב יהיה מדויק ביותר ולנפות את הכתוב בכמה וכמה נפות. ונתאר אופן הכתיבה: הדברים המובאים בחיבור זה, נכתבו תוך כדי שיעוריו של מרן בעל "אילת השחר" שליט"א או בזמן העברת השאלות למרן והדיון בהם, ולכל היותר מיד אחריהן כמין ימא לטיגני.

הדברים שנכתבו הועברו לתלמידים ונכדים רבים, וכן לבני מרן שליט"א על מנת שיתלבנו ויזדקקו הדברים, כדאיתא באבות (ו', ו') "בדקדוק חברים", כמבואר בסוף הקדמה זו.

אודה לה' בכל לבב על שהביאני עד הלום, שזיכני להסתופף בחצרות ה', להיות בבית מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן שליט"א שנים רבות. לשמוע מפיו שיעורים להעביר אליו שאלות, להיות במחיצתו ולראות הנהגותיו.

יתברכו כל העוזרים בהכנת קונטרס זה, בכל טוב ברוחניות ובגשמיות. ותודה מיוחדת נקדיש לבני מרן, **הגאון רבי משה שטיינמן שליט"א** מראשי ישיבת עטרת שלמה אריה שחלק עימנו וסיפר דברים רבים ממה שראה וספג מאביו מרן שליט"א, **ולהגאון רבי שרגא שטיינמן שליט"א** ראש ישיבת קהלות יעקב

שהקדיש זמן רב מזמנו היקר ועבר על הכתוב בדקדוק רב, כדי שיהיו דברי מרן המובאים כאן בצורה הראויה והמכובדת להעלותם על שלחנם של מלכים, מאן מלכי רבנן. וכן לבניו וחתניו החשובים שליט"א שטרחו, ביררו ודאגו לכל פרט במסירות אין קץ, וכן לעוד מנכדי רבינו שהוסיפו טרחו וליבנו את הדברים.

ויהי רצון שהדברים יהיו לתועלת, להרבות תורה ויראת שמים, ואזכה יחד עם נוות ביתי החשובה תחי' וכל יוצ"ח, לקיים את כל הדברים הכתובים כאן, וכל התורה כולה, ולקדש שם שמים תמיד. ונזכה עם כל ישראל להסתופף בצלו של מרן ראש הישיבה שליט"א, ולביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן סלה.

מ. סחייק

כסליו תשע"ז

עוד נוסיף על כללות חיבור "מזקנים אתבונן" על חלקיו. כאשר הדברים היו מוגמרים לראשונה (תשע"א), **מרן אישור** להדפיס ולהפיץ הספר **רק אחרי** שעבר על כמה קטעים מהספר ובעיקר אחרי שמרן שליט"א וידא שבנו הגאון רבי שרגא שליט"א, ראש ישיבת קהלות יעקב, עבר על כל פרט ופרט בחיבור וראהו מתוקן, וכן שיש בדברים הכתובים בו **תועלת לרבים**. **רק אז** נתן את אישורו להדפסת הספר. וכך נעשו הדברים בכל חלק שיצא **ללא יוצא מהכלל**, כולל חלק זה.

חנוכה

החובה התמידית להודות

ולהלל - שיחה

יש דברים רבים שאדם עושה בין בענינים גשמיים ובין בענינים רוחניים ואינם משפיעים עליו, ורואים הרבה אנשים שמקיימים מצוות ולא מרגישים כלום, ובאמת מי שעושה ולא מרגיש זה סימן שחסר לו את החיות שבדבר, דבעשיית מצוה הי' צריך להיות שמחה ללא גבול, ובפרט במצוות התדיריים שעושים בכל יום, לא מרגישים שמחה יוצאת מן הכלל.

ובאמת אם היו חושבים הי' שמחה גדולה מאוד בעשיית מצוה, שהרי זוכים ע"י זה לדברים שא"א לתאר ולשער, וכדתנן באבות [פ"ד י"ז] דיפה שעה אחת בתשובה ומעש"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב, ויפה שעה אחת של קורת רוח בעוה"ב מכל חיי העוה"ז. נמצא שבעשיית מצוה הי' צריך להיות שמחה גדולה שא"א לתאר, שהרי כל תענוגי העולם הם ממש אפס לגבי זה, אבל המציאות היא שאין שמחה, ובאמת שזה חסרון, ויתכן שאדם לא מסוגל להיות בקביעות כמצב כזה, אבל כך הי' צריך להיות השמחה בעשיית מצוה. והנה בברכות [י"ג ב'] איתא דהאומר ק"ש ומאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו, ואיתא שם בגמ' שמספיק להאריך כשיעור לחשוב שממליכו למעלה ולמטה ולד' רוחות השמים. ולכאורה הרי כשאומר אחד מובן שהוא אחד בשמים ובארץ ובד' רוחות, כי אם

הוא אחד רק למעלה ולא למטה, או לא בד' רוחות, הרי הוא אינו אחד, ומה הענין לחשוב בזה [ומבואר שם שהי' הו"א שיחשוב עוד יותר מזה, ואמר לו שמספיק לחשוב זה]. ועי"כ משמע שאדם יכול להגיד בפיו אחד, ואע"פ שידוע שפירוש המלה אחד זה יחיד וכו', אבל אינו מרגיש כ"כ חזק את המשמעות של יחיד ואינו מתרגש מזה.

ולכן אמרו חז"ל שהמאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו, כי כשהוא מאריך באחד ומרגיש שהקב"ה באמת יחיד, ומתחיל לחשוב ולתאר לעצמו מה נקרא אחד, למעלה ולמטה ובד' רוחות, זו אמירה אחרת של "אחד" ואז נחשב שמרגיש את האחד.

והנה כל אחד חייב תמיד לתת שבח והודאה להקב"ה על כל הנעשה איתו משנולד עד עכשיו, כשכל אחד יתבונן יראה כמה חסד הוא מקבל כל הזמן, ולולא החסד מי יודע מה הי' מצבו.

ובאמת בכל תפילת שמו"ע אומרים מודים אנחנו לך וכו' על ניסיד שבכל יום עמנו, ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת, אבל למעשה זה לא מספיק עדיין להרגיש באמירה בעלמא, כי באמת הי' צריך להרגיש כמו שמרגיש אדם שניצל מצרה גדולה, באותו רגע הוא מתרגש וחש הודאה גדולה מאד על החסד שנעשה עמו, אבל כרגיל לא מרגישים, אלא אומרים בלי שום רגש. חז"ל הקדושים ראו לתקן בימי חנוכה ענינים שיביאו את האדם להרגיש את הנס, שירגיש את השבח וההודאה שמוטל עליו לתת להקב"ה, ולא רק להודות על הנס.

והנה התפילה כולה היא בקיצור, כל ברכה כוללת עולמות מלאים כל מה שיהי' עד סוף העולם, ואנשי כנסת הגדולה רמזום וכללום במלים ספורות, בבחינת מועט המחזיק את המרובה, אבל בברכת מודים מרבים ומפרטים הרבה פרטים.

ובחנוכה עוד יותר שאומרים על הניסים ומפרטים "רבת את ריבם", "דנת

את דינם" וכו', ואע"פ שיש חילוקים ביניהם מ"מ זה כמעט דבר אחד, ולא חוסכים במילים אלא מפרטים בפרטי פרטים, ולבסוף מסיימים ואח"כ באו בניך לדביר ביתך ופינו את היכלך וכו' והדליקו נרות בחצרות קדשך וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול.

ולכאוי למה צריך להוסיף כל זה, למה לא מספיק לומר על הנסים שמסרת גבורים ביד חלשים, ומה הטעם שמאריכים בסיפור מושלם על אופן המלחמות שנצחו מועטים את הרבים וכו' ואח"כ באו והדליקו וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל.

וכנראה שא"א לתאר את גודל חיוב ההודאה שיש לאדם להודות לה' ולכן מוסיפים קצת מילים, ואע"פ דלאחר ההוספה זה עדיין לא מספיק מה שאדם חייב להודות ולהלל, ולא רק על הנסים שהיו **אז אלא גם בזמנינו שאנו חיים בניסים קבועים**, יש מליוני גוים החושבים איך להרוג יהודים רח"ל, יש מדינות שנותנים לאמן צבא להרוג רח"ל. וכשמצליחים מתפארים ואומרים אנחנו הרגנו, וכלל ישראל חיים הרי זה ממש ניסי נסים.

ומשמע דלולא שקבעו ח' ימי חנוכה להודות ולהלל, אז אע"פ שבשעת הנס הם התרגשו מאד, מ"מ במשך הזמן היו שוכחים ולא היו מרגישים את זה, והי' חסר קיום חיוב ההודאה והשבח להקב"ה, שהוא עיקר גדול.

ואפילו אם היו מודים לא הי' לזה ערך, כי אמירה זו היתה כמו שאומרים בכל יום הודאה שלא מרגישים בזה התרגשות, ומשו"ה חז"ל קבעו ימי הלל והודאה, כדי שירגישו את ההודאה ולא יעברו בלי להרגיש.

וכך בכל המעשים מוטל עלינו לחפש עצות להתרגש מהם, כי כל זמן שהלב לא מתרגש, עושים ולא מרגישים את מה שעושים, ואע"פ שמקיימים את המצוה, מ"מ אין דומה עשיית מצוה שאדם מרגיש ומתרגש בה, לעשיית מצוה שלא מתרגש בה.

והנה אדם צריך לתת בתמידות שבח והודאה להקב"ה, אבל בחנוכה בפרט, ומי מרגיש בימי חנוכה שחייבים להודות במיוחד להקב"ה על הנס שהי' אז, וימי החנוכה עוברים כשאר ימות השנה.

והיו צריכים **להרגיש את השבח וההודאה** שחייבים לתת להקב"ה, **להרגיש שמחה שיכולים ללמוד ולקיים מצוות**, שהרי יש אלפי אנשים ששואפים ללמוד ואין להם אפשרות מדוחק הפרנסה ועוד סיבות, ויש מדינות שלא מאפשרים לקיים מצוות וצריך מסירות נפש ממש לקיימם.

וכשהקב"ה עזר שאנחנו זוכים שיש לנו אפשרות לעסוק בתורה ומצוות ללא הפרעות, וכשזוכים אפשר להגיע למדרגה הכתובה במשנה באבות [פ"ו מ"א] כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה. ואפשר להגיע למדריגות הגבוהות ביותר. הרי הי' צריך לשמוח מאד. וכמה שבח והודאה הי' צריך לתת כל אחד מאתנו.

ולכן מוסיפים לומר וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות להלל, כדי שנהרגיש באמת את ההלל וההודאה, שנשים לב שמטרת קביעת ימי חנוכה היא להלל ולהודות, והוסיפו מילים **להתרגש להרגיש החובה להודות. ובזה צריך להתעורר לא לומר את המילים סתם**, אלא לחשוב ולהרגיש את השבח וההודאה, וממילא כל מעשינו יהי' באופן כזה. התורה והתפילה צריכים להיות עם יותר התרגשות. ובפרט בימים אלו שחז"ל הכניסו בהם קדושה, צריך להתעורר שהתפילה תהי' עם התרגשות אחרת, להרגיש הלל והודאה, שתצא ההודאה מתוך שמחת הלב.

חז"ל רצו שנגיע למדרגה כזו שנחוש בהלל והודאה, ולמעשה אנחנו עלולים להיות רחוקים אף בדברים פשוטים. **אבל זה התכלית, צריך לראות בכל השנה, ובפרט בימי חנוכה שהם ימים המסוגלים להביא תועלת גדולה לאדם ברוחניות, להתבונן לא לעבור אותם כמצות אנשים מלומדה אלא עם מחשבה.**

כשאומרים מודים ועל הנסים, וכן באמירת כל הברכות, לדעת מה שאומרים, להשתדל לחשוב בשעת האמירה שמודים להקב"ה ולא מדברים סתם. דאם עומדים ומדברים לפני ה' ולא יודעים מה מדברים וכי זה דרך ארץ. ואפי' מי שעד היום לא הי' כך אין זה פוטרו מלהשתדל בעתיד בכל האפשרות, לראות להרגיש בכל החיות את המילים שאומרים בתפילה ובהודאה, ואז ודאי ירגיש כל אחד עליה ברוחניות, ויזכה לכל מה שרצו חז"ל שנזכה ע"י זה. [ספר ימלא פי תהלתך - חנוכה - החובה התמידית להודות ולהלל].

תכלית פירסומי ניסא

שהמפרסם עצמו ירגיש יותר הנס - שיחה

חנוכה ופורים נקבעו לזכר הניסים שנעשו בהם, אמנם חוץ מעצם קביעותם יש ענין מיוחד המוטל על כל אחד לפרסם הנס, ולא מספיק בכך שמרגיש הנס בעצמו אלא צריך לפרסמו, ודינים רבים עולים מזה. ולכאורה פירסומי ניסא הי' שייך כשהוא יודע ואחרים לא יודעים, שאז צריך לפרסם ולהודיעם, אבל אין הדבר כן שהרי כל הדרים בעיר צריכים להדליק לפירסומי ניסא אע"פ שאחרים יודעים.

ויתכן לפרש דכמו שאנו רואים בהליכות בני אדם, יש מאורעות רבים שאדם מרגיש צורך לשתף אחרים עמו, כשאדם עושה שמחה כמו חתונה וכדו' אדם מזמין את הציבור שישתתפו וישמחו יחדיו וישמחו אותו, אע"פ שהוא הרי שמח בלי זה ואצלו נמצא מקור סיבת השמחה, מ"מ ככל שיש יותר השתתפות אחרים בשמחתו הוא חש את השמחה.

ולפי השכל הי' צריך להיות לכאורה להיפך, כשהשמחה קטנה הי' צורך שישמחוהו אחרים, אבל כשהשמחה גדולה הרי הוא שמח מספיק לבדו. **אלא שאדם לא יכול להחזיק השמחה לבד**, דבלי השתתפות אחרים איננו מגיע להרגיש עומק השמחה, וככל שרבים הבאים ומשמחים, הוא חי ומרגיש יותר את שמחתו, **דכך הם טבע הדברים דבכדי להחזיק ולחיות ולהרגיש את השמחה אדם נצרך לחיזוק**, וזה מגיע ע"י השתתפות אנשים נוספים בשמחתו.

פירסומי ניסא דחנוכה אינו כדי להודיע הנס לאחרים, **אלא כדי שאדם עצמו ירגיש את התוצאות של הנס**, את ההתרוממות הבאה כתוצאה מהנס, לא מספיק שאדם יודע שהי' נס, אלא עליו לשתף אחרים עמו, וככל שרבים המשתתפים, **מפרסם הנס מתרומם להרגיש ולחיות בעצמו את הנס**.

יסוד הנס הוא לבנות את האדם שיבוא להכרה שלימה ואמונה ובטחון בה' שאין טבע, הטבע הוא רק הנהגת ה' היותר תמידית, אך כשחפץ ה' לשנות אין שום טבע, וככל שאדם מראה ומפרסם את הנס הוא חי יותר את הלימוד שבנס, וכשנשתדל להחדיר בעצמינו את הלימוד שהניסים מלמדים אותנו נתחזק בעז"ה באמונה ובטחון. [ספר ימלא פי תהלתך - חנוכה - תכלית פירסומי ניסא שהמפרסם עצמו ירגיש יותר הנס].

חושך - מעט מן

האור מנצחו

אמר מרן - בימי החנוכה יש בחינה מסוימת של יו"ט, ודבר זה נובע מתקנות חז"ל שנועדו לפרסם להשריש את הנס, ולאפשר לאדם לחשוב

על הבורא, על הבריה ועל תפקידו בעולמו בראי הימים הגדולים האלו ימי נס חנוכה.

ולא רק זאת אלא ראו חז"ל חשיבות בימים אלו, וע"מ לפרסם את הנס תיקנו שגם עני שאין לו הפרוטות שעולה שמן לנרות, חייב לחזר על הפתחים להשיג פרוטות אלו או למכור כסותו ובלבד שידליק נר חנוכה, וכל זה תיקנו לפרסם ולחזק את עניין הנס. [ולהמחיש את הרגשת העני המחזר על הפתחים בשביל פרוטות אמר מרן שיש פתגם באידיש - "תן לי אגורה, וזרוק אותי החוצה" דהיינו לא אכפת לי שיזרקו אותי, העיקר שאקבל את האגורה, עד כדי כך הרגשת העני].

אבל המון העם לא השכילו לנצל את הימים אלו, ואת הפנאי שניתן להם להתעלות ולהתחזקות [ע"י בה"ל סימן תר"ע], והכניסו את המנהג לשחק בחנוכה בקלפים "קארטין" בלעז- [וכידוע אמר רבינו: מקלפים לא מגיעים לא לשטייגן ולא לירא"ש], ולא רק פעם אלא גם בימינו יש יותר אוירת רפיון בימים אלו. **שאלו את רבינו אם במקום חיזוק יש יותר רפיון, נמצא שאין ריוח ותועלת ממה שתקנו תקנת החנוכה!?**

ענה רבינו שכיון שיש יחידים שמתעלים בימים אלו, וכיון שהאור חזק מן החושך, ומעט מן האור דוחה הרבה חושך, כדאית תקנת ימים אלו לעם ישראל עבור אותם שמנצלים אותם להתעלות.

ובפעם אחרת - כששאל אחד מראשי הכוללים על ביטול התורה הגדול שיש בימינו בהדלקת הנרות שהרי באמצע הסדר הולכים להדליק... והרי יכולים לתקן שידליק ע"י שליח, האם מצוה בו יותר משלוחו הוא יותר מביטול תורה? ואמר רבינו שרואים שהיה כדאי לחז"ל כל זאת למטרת החיזוק באידישקייט שיש מההדלקה והחיזוק שיש בשאר תקנות חנוכה.

**ולגבי הדברים שאותם החפצים להתעלות יכולים לקבל על עצמם, אמר
רבינו בסוף דבריו:**

❖ כלל אמנם לא ניתן להגיד, וכל אחד
יתחזק לעצמו בדברים שהוא יודע
שצריך חיזוק.

❖ ומעבר לכך אפשר לנצל ימים אלו
להתחזק להרגיש את ההנהגה של
הקב"ה, לחזק את הידיעה שהקב"ה
מנהיג את העולם.

❖ התבוננות: דהיינו שהאדם יתבונן
מה התכלית של האדם, בשביל מה הוא
נוצר, והאם באמת מעשיו תואמים
לתכליתו.

❖ וראה לקמן שיחתו של מרן
בכרמיאל.

ימי שמחה והלל

איתא ברמב"ם זמנים הלכות חנוכה פרק ג' וז"ל - בבית שני כשמלכי יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם וגו', וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום בכ"ה בחדש כסליו היה וגו', ולא מצאו שמן טהור במקדש, אלא פך אחד ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים וגו'.

ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת ימים האלו שתחלתן כ"ה בכסליו ימי שמחה והלל.

השמחה שבהדלקה

ע"מ לסבר את האוזן נביא קצת מהנהגת רבינו בהדלקת נרות חנוכה ולפני כן מובאים מדברי יסוד ושורש העבודה[*] על הדלקת הנרות:

להדליק נר חנוכה

[את ברכת הנרות יברך בשמחה עצומה -] לבלתי עשות את מצות ה' אלוקינו יתברך שמו, בלא לב ולב, כמצות אנשים מלומדה חס ושלוש. אך יעשה אותה בשמחה עצומה ובכונה הפשטית הראויה לה בכל ברכה וברכה, באמרו "להדליק נר חנוכה" [מרבית הפעמים אומר רבינו להדליק נר של חנוכה, אבל לעיתים אומר כהנוסח הזה המובא ביסו"ה - להדליק נר חנוכה] ויעי' ריש סימן תרע"ו בדברי המ"ב והבאר היטב] **יכניס בלבו ובמחשבתו שמחה עצומה באלהותו ית"ש ויתעלה זכרו לעד, על עוצם הנס שנעשה בימים האלו בבהמ"ק בפך של שמן.**

[*] רבות דיבר רבינו בשבח ספר זה, ואמר לתלמידיו שכדאי ללמוד בספר זה כדי לעלות בירא"ש, וגם לאנשים שחלו במחלה אמר לקרוא בספר זה שאולי יועיל וינצל, וכן בין הספרים המועטים שהיו לו, והיו במשלוח כשעלה לארץ היה ספר זה, והפציץ מטוס מצרי את אותו קרון משא כמסופר בקונטרס מזקנים אתבונן ח"ג ערך "השגחה".

הודאת על הניסים

בברכת "שעשה ניסים לאבותינו וכו'" - יתן הודאה עצומה במחשבתו ושבח גדול ליוצרינו ובוראינו ית' על כלליות כל הניסים והישועות הגדולות שעשה עם אבותינו בימים האלו, ויצייר במחשבתו בהודאה זו כאלו עשה ית"ש ויתעלה עמו ממש הישועות והניסים בימים ההם.

ענין ההודאה

[ולענין ההודאה נביא מההגדה של מרץ -] הנה "להודות" הביאור להודות על האמת וגם לשון שבח, וההודאות של מודה על האמת היינו לכופף עצמו להאמת. מפני שיש נטיה שלא להודות, וכמש"כ [בפרשת בא י' ג'] עד מתי מאנת לענת מפני, ומפרש התרגום לאתכנעא, וכל הודאה הוא מין הכנעה להאמת, וע"י הניסים אנו מכירים איך שאנו כפופים להודות על האמת, והמדות לא נותנות לאדם להודות על האמת ומבעט בלבו נגד השתעבודותו לבורא, ועל זה הניסים שיוצאים מדרך הטבע מכריחים אותו להכנע, ובזה עבודתנו להכניע עצמנו ואת כל רצוננו לו יתב', וכל זמן שאין אנו מכירים בהנס אין לנו הכנעה גמורה. [עכ"ל אילת השחר - הגדה של פסח - "לפיכך אנחנו חייבים להודות"].

ברכת "שהחיינו"

[המשך דברי בעל יסוד ושורש העבודה -] ובברכת "שהחיינו" יברך גם כן בשמחה והודאה עצומה במחשבתו לה' יתעלה, שהאריך ימי חיינו עד זמן זה לקיים מצותנו הקדושים השייכים ברגל זה, וגם על שהאריך ימי חיי בנינו עד זמן זה, ויאמר בליבו: בני הקטנים, אף שיברכו ברכה זו בעצמם לא יתנו הודאה במחשבתם כראוי לו יתברך שמו, אתן אני בשבילם הודאה עצומה.

הנרות הללו אנו מדליקין

ותיכף אחר הדלקת נר ראשון [אף בשאר ימים] יתחיל לומר נוסח ההודאה של הנרות הללו אנו מדליקין וכו' ויאמר הודאה זו בשמחה עצומה, וראוי להאריך בשירים ופיוטים וגו'. [יסוד ושורש העבודה שער המפקד].

נקודות מהנהגת רבינו בהדלקת

נרות חנוכה

בכלליות

בתחילה נתאר הנהגת רבינו בכלליות ואח"כ נפרט חלק מהנקודות: מתחילת חודש כסליו מדבר רבינו על מצות ההדלקה, וכשמגיע חנוכה רואים כמה מצפה ומייחל להדלקה, ועוד לפני זמן ההדלקה כבר נעמד רבינו מגיע ומחכה לזמן הנכון, וכשמגיע הזמן אומר את הברכות במתיקות וברגש ועוצם עיניו בהתרכזות עליונה, ואז מברך בנעימה את הברכות, ואח"כ ממשיך ואומר בנעימה נוסח "הנרות הללו", ואח"כ שר את כל מזמור "מעוז צור" בע"פ. בשנים קודמות [שהיו בודדים בהדלקה] נתן מרן דמי חנוכה לנכדיו וגם לילדי ולילדים נוספים שהיו.

יש להדגיש: לאדם רגיל אין קושי מיוחד במצות ההדלקה שהרי ניגש לנרות ומדליק, וכך היה כמובן גם אצל רבינו שנים רבות, אבל לעת זקנה [לאויט"א] נחלשת הראיה כידוע וקשה להבחין בפרטים קטנים, לפיכך ראיית הפתילות קשה עליו, אולם למרות הקושי להבחין בראש הפתילה המבצבץ מתוך כוסית השמן, בכל זאת מתאמץ לבדו, הוא מול בוראו, להדליק בסבלנות ובשלוחה אין קץ כפי שיפורט בהמשך.

א. הייחול למצות ההדלקה

הייחול למצות הדלקת נר חנוכה: כבר בתחילת כסליו שואל אם החנוכה [המנורה] מוכנה? אם יש שמן? וכן מברר לענין הפתילות. ולגבי הכנת הפתילות: כל השנים שהרה"ג יצחק לוינשטיין ז"ל היה חי, הוא היה משקיע זמן רב בהכנת הנרות ומכין בידיו פתילות מצמר גפן. ומשנפטר לא הסכים רבינו שמישהו אחר יטרח בהכנת פתילים, אלא שיקנו פתילים

מוכנים, ובשנים הראשונות אחר פטירת הרב יצחק ז"ל הדליק רבינו בפתילות פשתן [עי' או"ח תרע"ג מ"ב ס"ק ב' בשם החיי אדם שהמינים הטובים ביותר זה צמר גפן וחוטי פשתן] ואמר בזה סברא הכותנה [צמר גפן] כבר התברכה, אז כעת שהמינים של הפשתן יתברכו. ולאחר שלש שנים שהדליק בפשתן אמר שכבר אין לו נפק"מ ובמה שיותר טוב ידליקו.

ב. החנוכיה

החנוכיה [המנורה] היא פשוטה ביותר, כן [בסיס] פשוט מאלומניום המכיל שקעים לכוסיות שמן שיושבות בתוכו. את הכוסות ממלא מרן כבר שנים רבות בשמן זית, ומהדר לעצמו למצוא שמן מובחר [וכיום נמדד דבר זה בשיעור חומציות קטנה בשמן] וכן לא משתמש בשמן למאור [ולאחרים לא מורה בחזקה].

שמוזכר באילת השחר שבת [עמ' כ"ג ע"א] וז"ל - והנה מדברי המשנ"ב מוכח שיש מעלה להדליק דומיא דמנורה דביהמ"ק, ולפי"ז יש הידור לקחת נר הראוי למאכל שדומה לשמן המנורה עכ"ל.

ושנה אחת שהביאו לו שמן שטענו שבא מטיפה ראשונה, ושמרן הגרי"ש אלשיב זצוק"ל החשיב הידור זה והדליק בו, הדליק גם מרן בשמן זה, אולם לשנים הבאות השתמש בשמן הנמכר בחנויות.

למילוי הכוסית שמשמשת בתור השמש משתמש מרן בשמן סויה ולא בשמן זית, וכן לא ממלא אותו עד הסוף אלא שיהיה שיעור המצוה ברווח. נר השמש מונח באותה שורה של שאר הנרות ובאותו גובה, עם רווח ביניהם - נרות המצוה מימין המדליק, ונר השמש משמאל, וביום האחרון שאז לא נותר רווח בין נר המצוה האחרון לשמש, מוציאים את כוסית השמש משורת הנרות ושמים אותו, למעלה מעל בית החנוכיה.

לבקשת העוסקים בהכנת הנרות מסכים מרן להתנות שהשמן הנותר לא יוקצה למצוה, ובכך גם בסוף החנוכה לא שורפים את מה שנותר מהשמן והפתילות.

כן האלומניום הנז' והכוסיות שעליו נמצאים בתוך בית מזכוכית ע"מ שלא תשלוט בהם הרוח שמצויה במרפסת בה מדליקים את הנרות.

החנוכה [המנורה] דהיום אינה החנוכה [המנורה] שבה השתמש מרן כל השנים, היות ולפני כ- 10 שנים [שנת תשס"ז לערך] כשראה רבי יצחק לוינסטיין זצ"ל שמרן מגיע מידי לילה בשעה מאוחרת בלילה לראות אם עדיין הנרות דולקים, הציע לו שיהיו כוסיות יותר גדולות, ואמר לו ש"כן [בסיס] - החנוכה" ובית החנוכה של מרן קטנים ולפיכך ניתן להכניס בהם רק כוסיות קטנות [מה שנקרא כוסיות לחיים], ויש אפשרות להשיג מתקן שיכיל כוסיות יותר גדולות. ומרן הסכים והביאו לו בית חנוכה וכן וכוסיות פשוטים כמקודם רק בגודל יותר גדול ובהם משתמש עד היום.

ג. בזמן ההדלקה

כאמור פעמים רבות כבר ניגש ועמד ליד מקום ההדלקה מצפה, מתי תגיע השעה ובפרט ביום הראשון.

זמן ההדלקה של רבינו: רוב השנים הדליק עשר דקות
אחר השקיעה, אך הייתה באמצע תקופה של כמה
שנים שהדליק בדיוק עם השקיעה, ושוב [בשנת תשע"ב]
חזר להדליק כעשר דקות אחרי השקיעה.

המנורה [החנוכה] מונחת בטפח הסמוך לפתח שבין החדר למרפסת הפונה אל רשות הרבים וכשמגיע הזמן הוא עולה על גרם מדרגות קטן ע"מ להגיע למדף שעליהם מונחות הנרות, וסיבת מיקומם במקום גבוה - מצד פירסומי ניסא, כדי שייראו לעיני העוברים והשבים ברחוב שנמוך מביתו. ומיד שמגיע לנרות אומר את נוסח הברכה ללא אמירת "לשם יחוד".

ד. פרסומי ניסא - הקירבה לכביש

כיון שבית רבינו עומד סמוך לאחד הרחובות הראשיים בעיר שיש בו תמיד תנועה ערה של כלי רכב, כל השוהה במקום חש איך הבית "מזדעזע" ורועד מכל מעבר אוטובוס שעובר למטה ברחוב חזו"א, וזה מלבד הרעש וההמולה שיש סביב הבית מעצם היותו בצומת הרחובות הראשיים של בני ברק.

הערה: ולמעשה לא היה צריך להיות מצב כזה היות שמלכתחילה כשהגיע רבינו לדור ברחוב חזו"א היה הרחוב צר מאוד, וחצר ביתו של רבינו הפונה לרחוב חזו"א היתה גדולה לפחות בעשר מטר, והגיעה עד אמצע רוחבו של מה שהיום הוא רחוב חזו"א, כך שהכביש לא היה קרוב כל כך לבית, ולא היתה השפעה של התחבורה ברחוב ניכרת בתוך הבית, אולם העיריה דאז הפקיעה את כל החצירות לאורך הרחוב כדי להרחיב את הכביש ברחוב חזו"א. [עיי"כ ההערה].

אולם קרבת הרחוב הסואן כלל לא מפריעה לרבינו, ולא מפריע לו הרעש וההמולה אלא מסתכל על היתרון שיש בקרבה זו לרשות הרבים ושמחה יש לו, שהרי פעם בשנה בהדלקת הנרות יכול להרבות בפרסומי ניסא לכל העוברים בדרך בין הולכי הרגל ובין הנוסעים במכוניות והאוטובוסים הרבים שעוברים שם. ודואג שיהיו הנרות דולקים עד מאוחר, כיון שגם מאוחר בלילה לא כלתה רגל מן מן השוק ליד ביתו.

וזיכני השי"ת להיות מספר לא מועט של פעמים בשעה מאוחרת בבית רבינו, ופעמים רבות שואל ומברר אם עדיין הנרות דולקים, וכל פעם שזוכה אני לומר לו למשל: השעה שתים עשרה בלילה והנרות עדיין דולקים, מתמלא שמחה רבה ביותר על פירסומי ניסא שזוכה לעשות.

ה. פרסומי ניסא - כניסת אנשים להדלקה

מצד פירסומי ניסא מסכים שאנשים יכנסו לראות את ההדלקה שלו אע"פ שכאמור קשה עליו הראיה ונמשכת ההדלקה איזה זמן, ועוד שאותם אלו שנכנסים גם מפריעים בהדלקה כמו שיבואר בהמשך, וכן מתוקף צניעותו הטבעית שבורח מכבוד היה עדיף לו למנוע כניסת אנשים מ"מ אצל רבינו פירסומי ניסא עדיף.

וכל שנה לפני חנוכה מקפיד אני, שכאמור זיכני השי"ת להיות שנים רבות בהדלקה בבית רבינו, לשאלו אם הוא מרשה להכניס אנשים להדלקה? וכנגד שאלה זו שואל רבינו אותי: מדוע רוצים להכנס? ואומר אני לרבינו: שזה חשוב להם לראות מעמד כזה ושהם אומרים שזה מוסיף להם ביראת שמים. ואומר: לא יודע מה יש להם לראות כאן, אבל אם הם חושבים שמוסיף להם הדבר באידישקייט, אז בסדר.

ו. הדבקות בבוראו - לבדו !!

כפי שהקדמנו לעת זקנה [לאויט"א] שנחלשה הראייה קשה לו לראות את הפתילות, אבל מתאמץ הוא מאוד להדליק לבד ללא עזרה. נאמנו רבי יצחק לוינשטיין ז"ל שעמד לימינו שנים רבות ביותר כל זמן ההדלקה, ראה פעם כמה הוא מתייגע לחפש ולהדליק את הפתילה הקטנה המבצבצת מתוך כוסית השמן, ולכן קירב את ידו לכיוון הפתילה, ורבינו נשאר בשלוותו כאילו דבר לא ארע, ולא גילה לפני כל האנשים שאין הדבר לפי רוחו כדי שח"ו לא יבייש אף אחד, אבל אחרי ההדלקה כשנכנסנו אני ורבי יצחק עם רבינו לחדרו וסגרנו את הדלת אמר לו - וכי אני "שטעקען" [מקל] ?!

עברו כמה שנים, ונקלעתי גם אני לאותו מצב של רבי יצחק ז"ל, ובראותי את היגיעה של רבינו בהדלקה אמרתי לעצמי מה שהוכיח רבינו את רבי יצחק הספיק די והותר להבין שלא להחזיק בידו של מרן, אבל חשבתי

אולי **אסיט קלות** את ידו של רבינו להתקרב אל הפתילות **בלי להחזיקה**, וכך אעזור לו בלי שיהיה נחשב שהפכתי את ידו לשטעקען גרידא.

וכך אמנם עשיתי, ושוב רבינו, שאח"כ התברר שמעשי לא היו לו לרצון, בשליטתו העצמית המופלאה לא גער בי לעיני כל האנשים, ולמעשה לא אמר דבר, אחרי קצת זמן התעוררה בי המחשבה שאולי לא עשיתי כרצון רבינו, אולם חשבתי איך אשאל אותו - איך אעז לדבר דבר כזה מול ה"מלך" - מרן שזכה להמליך את בוראו על כל פעולה שעושה?

ועלה בדעתי: אבקש ממנו סליחה, ומתשובתו אבין אם לא נוחה דעתו מהמעשה, ואם אפילו עזרה כזו הוא אינו חפץ.

וכך עשיתי. חיכיתי שניכנס רבינו ואני לחדרו, ולאחר שסגרתי את הדלת ביקשתי סליחה שקמעה דחפתי את ידו - ואז קיבלתי עוד שיעור בגדולתו - שאמר לי **אני מוחל, אבל אל תעשה כך יותר**.

ורואים כאן שיעור עצום בגדלות מרן

👉 ברצונו לקיים המצוות לבדו מול **בוראו בלי שום גורם ודבר המסייע** למרות הקושי העצום שבדרך הטבע קשה מאוד לביצוע.

👉 וכן **בשליטתו העצמית המופלאה** שלא הראה אפילו סימן הקטן ביותר של מורת רוח ממעשי, למרות **שבפועל הפרעתי אותו מקיום המצוה באופן שבו חפץ**.

ז. הדבקות בבוראו - לא מתחשב ב"מפריעים"

ומושג המאמץ במצוה מקבל משנה תוקף כשמביטים ליחס של רבינו מול "המפריעים" בהדלקה, שהרי אם בסעיף הקודם דיברנו בענין שרבינו מול בוראו מרכז מאמציו להצלח במצוה ללא סיוע של כל איש, ניכר הדבר גם מזוית אחרת, התייחסותו מול "המפריעים".

ונקדים: בימינו הפך לנוהג שאותם החפצים להתקרב אל הצדיקים חלק

בלתי נפרד מהתקרבותם היא... "מצלמה", ונוהג זה מקבל משנה תוקף בימי חנוכה, אשר כל א' החפץ ל"התעלות רוחנית" גם מבקש ש"לעליתו הרוחנית" תצטרף תמונה המדגישה ומספרת זאת, נמצא שבזה שמתיר רבינו להכניס אנשים להדלקה, נכנסים רבים עם מצלמות להנציח המעמד. אם רק בזה היה מדובר ניחא, אולם לכל צילום מתלווה - ה"פלאש" שמבזיק אור ע"מ שהתמונה תהיה מוארת מספיק ולא חשוכה, **ואותו ה"פלאש" הרי מבזיק לאן שהמצלמה מכוונת - וכיון שאת רבינו מצלמים נמצא שהבזק מבזיק ישר לעיני רבינו.** ורבים "המהדרים" שמצלמים ומבזיקים פעם, ועוד פעם ועוד פעם, ויש כאלו שיש להם מצלמות "משוכללות" שמצלמות ב"צורות" - דהיינו רצף מהיר של צילומים, וכפועל יוצא שולחות "צורות" של פלאשים לעיניו.

ואם כן ע"י שמכניסים אנשים נגרמת הפרעה גדולה להדלקה, **הן מצד ההבזקים של הפלאש, והן מצד הדוחס העצום של האנשים סביבו,** ובמושכל ראשון היה לו להראות קצת סימן של מורת רוח, אם לא ממש גערה, ויבקש שלא יצמדו אליו, לא ידחפו, ולא יקרינו אורות מסנוורים על עיניו, ולא ימלט שאדם רגיל היה אומר - את אנשי סדום היכו בסנוורים ובכך נלאו למצוא הפתח, איך אפשר להדליק נרות חנוכה עם כל הסנוורים האלו.

ודוגמאות אלו שהבאנו [הבזקים - לעינים, ודוחס עצום] - **הרי מפריעים לכל אדם גם בעשיית הפעולה הפשוטה ביותר, אולם רבינו עומד הוא מול בוראו מרוכז במצוה ודבק בעשייתה למרות הקושי כאילו אין אף אחד מסביבו, ופלא עצום הוא לכל הרואה.**

ח. הדלקה ברג"ש - רוח גשם...

פ"א [חנוכה תשע"ה] לא חש רבינו כ"כ בטוב והיה חשש שיתקרר, ונוסף על כך אותו יום היתה רוח חזקה וגשם שחדרו דרך התריסים הפתוחים, למרות גילו המופלג והמצב שהיה באותו יום, לא היתה אפילו הו"א לאף אחד מהנוכחים

להעזי לומר לרבינו להדליק בתריסים סגורים, אולם אחרי שהדליק את הנרות וירד מגרם המדרגות המשמש להדלקה, אמרו לרבינו שנראה שעדיף להכנס בפנים מפאת הרוח החזקה הגשם והקור, רבינו כדרכו לא להתווכח עשה כתנועה שעומד לצאת התחיל ללכת והלך שתי פסיעות ואז נעצר ונשאר במרפסת עד שסיים לשיר "מעוז צור", ואז הוסיף וברך את המשתתפים בהדלקה גם בפנים [שהבית היה מלא אנשים] וגם את אלו שהיו בחוץ [עשרות אנשים נוספים צבאו על המרפסת, וכן היו שנתלו על התריסים מבחוץ] את תורמי קופת העיר ואת כל ישראל הכשרים, ורק אז נכנס לתוך החדר.

אמנם לשנה הבאה [חנוכה תשע"ו] עשה נכדו המסור רד"ש שליט"א תקנה מועילה לשמור על בריאות מרן, ומתח יריעת ניילון שקוף עבה על התריסים, ובכך מנע כניסת הרוח והגשם.

הרוח מכניעה את החומר

מעשה משנת תשע"ד

ונספר מעשה שאירע בחנוכה שמראה כמה מייחל להדלקה וכמה מדקדק בה, ומה עוצמת חסידותו בהלכות הקשורות אליה:

בחנוכה תשע"ד נסע רבינו לחזק את ישיבתו - "רינה של תורה" הנמצאת בכרמיאל [בצפון הארץ שש עשרה קילומטר מהגבול הצפוני].

באותו בוקר אכל את אותו קמעה שנוהג לאכול מידי בוקר, אולם לשתות לא שתה אפילו כוס מים אחת.

בסביבות השעה אחת עשרה וחצי יצאנו לדרך, אחרי כשעתיים של נסיעה מהירה עם קצת פקקים בדרך הגענו לכרמיאל, מיד כשהגיע בלי מנוחה של רגע נכנס לבני ישיבתו היקרים שהיו בסוף מסיבת חנוכה ואמר שיחת התעוררות חשובה ביותר המבארת את האופן והדרך שבו האדם יכול להתעלות בהיותו כאן בעוה"ז ושלמעשה הוא מחוייב לעשותה [מודפס לקמן "כיצד להתרומם משמחת החנוכה - שיחה"] ומיד הלך להיכל הישיבה

לתפילת מנחה שלאחריה ללא שהות חזר לרכבו של נאמנו המסור הרב יצחק רוזנגרטן שבפקחותו ומיומנותו על הכביש חוסך לרבינו זמן רב, והחלו בנסיעה דרומה לכיוון בני ברק, אבל מכל מקום הזמן הוא זמן והשעות מצטברות והדרכים גם פקוקות, והנסיעה מייגעת מאוד לכל מי שנוסע שהרי דרך העולם שהבא מן הדרך מותש מאוד מטלטולי הדרכים, וגם לי שאני צעיר מרבינו בשנים רבות מ"מ היה קשה לי בתור מתלווה, וכן לשאר המתלווים. אבל רבינו כקורץ מחומר אחר.

צא ולמד : שמתוך שרבינו הרחיק
עצמו מכל ענייני העוה"ז, גרם
הדבר שלא השתעבד לחוקיו.

וכשהתקרבנו לבני ברק כבר היה ארבעים דקות לשקיעה, ואז החל רבינו - שכאמור לא שתה מהבוקר ורק אכל את מה שנוהג לאכול בבוקר, לדון לגבי איסור אכילה לפני הדלקת הנרות, לגבי החומרא מול האיסור הדומה שיש לגבי תפילת ערבית, באכילה שמועיל שם העמדת שומר [שו"ע או"ח סימן רל"ה ס"ק ב', סימן תרע"ב סע"ק י"ד במשנה ברורה] שיתכן שבמצות דרבנן מחמירים יותר כדי שלא יבואו להקל בהם, דן דברים אלו בקול לאזני מי שהיה ברכב ולא פירש מה הכריע ופסק לעצמו.

וכשהגיע הביתה היה כ-עשרים וחמש דקות לפני זמן ההדלקה, נכנס רבינו לביתו ונעמד בכניסה ולא התקדם לקראת חדרו, רצו לומר לו שיכנס לחדרו לזמן קצר ע"מ שיתאפשר להגיש לו לאכול שהרי מהבוקר לא אכל, ומלבד זאת הרי יש שומר - [ולא רק שומר אחד אלא הרבה שומרים כי הבית החל להתמלא אנשים שחפצו לראות את המראה מלא ההוד של הדלקת הנרות] - ורבינו לא אבה.

ניסה אחד לומר טענה הילכתית שמה שההלכה אוסרת זה סעודה ממש שהרי פת עד כביצה מותר, וכ"ש בשאינו אוכל פת, ומעט התבשיל שטועם רבינו אינה סעודה כלל, ורבינו לא אבה [כמדומני שאמר שאצלו זה נחשב סעודה] למרות שחזר

עכשיו מהנסיעה המתישה, בכל זאת להדלקת הנרות - למצות הבורא להדליק את הנרות הוא מצפה.

וכשהבינו כל אלו שחפצו לעזור לרבינו שכל דיבורם לא יועיל ואין שום סיכוי שיסכים לטעום איזה מאכל, ביקשו שישתה לכל הפחות קצת מים - שהרי מהבוקר לא שתה ונסע נסיעה מתישה - וגם לזאת לא אבה ולא הסכים לשתות לפני ההדלקה.

או אז שינה את הנושא המדובר ושאל אם נרות החנוכה כבר מוכנים, וכשאמרו לו שכן ביקש לראותם הלך אליהם וכולם אחריו, וכשהגיע למרפסת ששם הוא מקום הנרות, נשאר עומד לידם ממתין לשעת ההדלקה, כולם הבינו שמכאן לא יזוז עד להדלקה, וממילא פסקו מלשכנעו שאולי ישתה משהו, והדיון עבר לנסות שלפחות לא ישאר עומד ולפחות ישב עד ההדלקה, ולזה אמנם הוא הסכים והתיישב שם ללמוד.

וכך המתין לקיום המצוה אחרי נסיעה מתישה, שלא אכל מהבוקר. וכלל לא שתה כל היום, עד שהגיע זמן ההדלקה. ואז קם והדליק בתשוקה גדולה למצוה ובכוונה נוראה, **וזיכה אותנו במחזה מרהיב, ולא רק של פרסומי ניסא דחנוכה, אלא גם בפרסומי ניסא - של גדלות האדם, של הדרגה שאדם יכול להגיע כאן בעוה"ז? שהחומר נכנע לרוח. לקיום המצוות בצורה כה מדהימה - וליתר דיוק לא לקיום עיקר הדין של המצוות אלא הכנעת החומר לקיום דרגת חסידות בקיום המצוות.**

ומה מתאים לראות דבר כזה בדיוק בחנוכה חג
המסמן יותר מהכל ניצחון הרוח על החומר.

ואוסיף - מספרים - ולא יודע אם זה אמת ששאלו את הבן של החפץ חיים ספר לנו נסים שעשה אביך, אמר אספר לכם נס שעשה: שקיים את השו"ע!!! והמתבונן במחזה זה, ומבין את הכח האדיר ואת המציאות שנדרש לעשות את המצוות בכל תנאי כפי שהיה כאן, שנדרשו כוחות שלא בטבע האדם ע"מ לקיים דקדוק ההלכה, מקבל מושג על מה שאמר בנו של החפץ חיים.

כיצד להתרומם משמחת החנוכה -

שיחה

השיחה נאמרה נר ראשון חנוכה תשע"ד

במסיבת חנוכה של ישיבת "רינה של

תורה" כרמיאל

בדרך כלל כל דבר של שמחה צריך לרומם את האדם, וחנוכה במיוחד צריך לרומם את האדם, היו כל כך הרבה נסים בחנוכה, הרבה הרבה נסים. המסירות נפש של כלל ישראל, רבים ביד מעטים. היו המון המון חיילים של היונים, החשמונאים לחמו בכל הכח במסירות נפש.

אם כן מה צריך להיות התועלת של היום טוב הזה?

למעשה אנשים יוצאים ידי חובתם בזה שאוכלים קצת מאכלים מיוחדים, אבל לא ראינו במציאות בן אדם שמתרומם מחנוכה והרי צריך להתרומם מאוד. נשארו כמו קודם. אוכלים קצת דברים כאלו, אבל זה שום דבר! האם מהאכילה הזאת נהיה אדם גדול? ראיתם פעם בן אדם שמאכילה נעשה אדם גדול? מרוחניות נעשים אדם גדול אבל לא מאכילה. [ואפילו אכילה של קרבנות, שמשמע - שכן היה מרומם, אבל ג"כ לא נעשים גדולים ממנה].

הרי חנוכה צריך לרומם את האדם, היו כל כך הרבה נסים בחנוכה, **המסירות נפש של כלל ישראל, רבים ביד מעטים. החשמונאים לחמו בכל הכח במסירות נפש. למעשה אנשים יוצאים ידי חובתם בזה שאוכלים קצת מאכלים מיוחדים, אבל לא ראינו במציאות בן אדם שמתרומם מחנוכה, והרי צריך להתרומם מאוד.**

אם כן מה התכלית?! איך להתרומם?! והרי זה באמת זמן מסוגל לזה,

שהרי החשמונאים התרוממו עד כדי כך שהלכו במסירות נפש, וזה היה סכנת נפשות ממש, כל אחד היה צריך לסכן את החיים שלו, והם עלו מאוד, ואנחנו צריכים ללמוד מזה גם להתרומם.

"ונתתי לך מְהֻלָּכִים בֵּין הָעַמִּידִים האלה" [זכריה פרק ג'], האדם נקרא "מהלך", והמלאכים נקראו עומדים, המלאך הקב"ה ברא אותו בשכל כל כך חזק, הרבה יותר מבן אדם, אבל הוא עומד בשכל הזה שהוא נוצר, נשאר כל ימי היותו מלאך. אבל כלל ישראל ואנשים בכלל, נקראים "הולכים" כי אדם כל הזמן או שעולה או שירד, נמצא שאם כל הדברים האלה לא עושים שהאדם יתרומם, ע"כ הוא יורד! כי הרי לא יכול להיות עומד, או שמתרומם או שירד.

הגר"א ז"ל במשלי על הפסוק "אורח חיים למעלה למשכיל, למען סור משאול מטה" [פרק ט"ו פס' כ"ד] וז"ל - "האדם נקרא הולך, שצריך לילך תמיד מדרגה לדרגה, ואם לא יעלה למעלה, ירד מטה מטה, חס ושלוש, כי אי אפשר שיעמוד בדרגה אחת. וזהו אורח חיים למעלה למשכיל, למען סור משאול מטה - כדי שלא יטה לרדת למטה שאולה, ומחמת ה-"אורח חיים" יסור מ-"שאול" עכ"ל הגר"א.

א"כ מה עושים כדי להתרומם, כי אם לא להתרומם, אז מה כל הענין של המסיבות, מה כל התכלית של המסיבות, שום דבר!! אנחנו מבקשים שכל אחד יחפש עד כמה שאפשר, יחפש ויחשוב איך מתרוממים, איך להשתנות ולא יהיה מה שהיה קודם, ואם אפילו רק זה לבד [אפילו רק חושב מחשבה זו], זה כבר התרוממות, זה שהגיע למדרגה כזאת שחושב איך עולים, איך לא נשארים כמו שהיה קודם, זה עצמו כבר התרוממות.

הקב"ה יעזור שכל הבחורים כאן יחשבו קצת - מחשבה רצינית, שרוצה להתרומם, לא להישאר כמו שהיה, וכל שכן לא לרדת, אז יהיה המאוש,

וזה כדאי כל המסיבות וכל הדברים וכו', הקב"ה יעזור שכל אחד ואחד יחשוב בזה, ויבוא לידי הכרה באמת שצריך לעלות, רק לעלות ולעלות, לא לרדת! הקב"ה יעזור שכל אחד מאיתנו יעלה. ונזכה שהחנוכה יעשה לנו "שינוי" בדרגה של האדם, להתרומם, לא לרדת רק להתרומם וכו'.

בסוף השיחה ניגש ראש ישיבת "רינה של תורה" הגאון הרב אברהם סטוארט שליט"א לרבינו ואמר שיש כיסודו של רבינו בספר דרך עץ החיים לרמח"ל ושהרמח"ל מבסס את עיקר עבודת השי"ת והמלחמה עם היצר לעשות כההתבוננות שהזכיר מרן בשיחה זו.

וז"ל הרמח"ל: הנה ע"כ חוב הוא מוטל על האדם לשום עצמו להתבונן וכו', הלא האדם רוב שנות ימיו עומד לחשוב חשבונות עסקיו עסקי חיי שעה, ולמה לא ישים אל לבבו אפילו שעה א' גם לזאת לחשוב מחשבת ממש: מה הוא ולמה בא לעולם או מה מבקש ממנו ממ"ה הקב"ה. ומה יהיה סוף כל עניינו. זאת היא התרופה היותר גדולה וחזקה שתוכל להמציא נגד יצר, והיא קלה ופעולתה גדולה ופריה רב, שיעמוד האדם בכל יום לפחות שעה א', פנוי משאר כל המחשבות לחשוב רק על הדבר הזה שאמרתי, ויבקש בלבבו מה עשו הראשונים אבות העולם שכך חשק ה' בהם. מה עשה מרע"ה מה עשה דוד משיח ה'. וכל הגדולים אשר היו לפנינו ויענה בשכלו מה טוב לאדם כל ימי חייו לעשות כן גם הוא וטוב לו.

או יתורו מחשבותיו לדעת באיזה מצב הוא נמצא ועומד לפי הנרצה בדרך אשר דרכו אנשי השם אלה אשר מעולם המה וכו', כל הדברים האדם שאינו חושב ע"ז קשה לו מאוד מאוד להגיע אל השלימות, והאדם החושב ע"ז קרוב אליו מאד. והחכמים הולכים הלך וחשוב תמיד לא יפנו דעתם מזאת ולכן יצליחו בכל מעשיהם אך הממעט לא ימעט מלהיות לו קביעות זמן לפחות לשום אל לבו אם מעט ואם הרבה. כי אז יצליח את דרכיו ישכיל!!

וכתב רבינו יונה בפירושו למסכת אבות פרק א' משנה י"ד וז"ל:

הוא היה אומר אם אין אני לי, מי לי, אם לא אוכיח את עצמי שאזרז
עצמי במצות, מי לי להוכיח ולזרזני, כי זרוז האחרים טוב הוא לפי שעה,
אבל כשיעורר האדם את עצמו בכל יום ויום לחשוב מחשבות לעשות
מלאכת ה', ואין שכחה לפניו כאשר לבו חפץ, והוא דרך ישר לפני איש.

פשפוש המעשים לפני שינה

ובאופן מעשי - אומר רבינו למי שמחפש להתחזק ולעשות הנהגה טובה
שבסוף היום, לקראת השינה, יסדר מחשבותיו ויחשוב על מעשיו באותו
היום [הלעשות אם לחדול], וכך גם הוא נוהג, וזכיתי מידי לילה במשך
השנים רבות שאני נמצא איתו בשעות שהוא הולך לישון לראותו יושב על
מיטתו ומתנדנד קדימה ואחורה כלומד גמ' שקוע במחשבות במשך דקות
ארוכות, ורק אחרי שמסיים רק אז נכנס למיטתו.

עיצה לנרדם ליד מיטתו

ולאחד שאמר שכל אימת שמגיע לקרבת מיטתו ע"מ לישון מתבטלות
מחשבותיו ומתבלבל ואפילו לא מצליח לישון מתוך דברי תורה, וחסר לו
מאוד "ההגנה והשמירה" שיש בזה וביקש את עצת רבינו, אמר לו רבינו
שיעשה זאת שעה לפני השינה.

אין מורה היתר

פעם אחת ניגש אחד לרבינו, והאריך עם מרן על ענין פשפוש המעשים וחשבון
הנפש שהוא עושה, הבין מרן דבר מתוך דבר ואמר לו - פשפוש המעשים וחשבון
הנפש הוא עזר לשינוי המעשים, ולא בא כתחליף לשינוי זה.

דהיינו אם קשה לך מידת הכעס, והנך מנהל פנקס ובו רושם מידת ואופן כעסך
כל יום, לא יכול לומר אתה שלום עלי נפשי, יצאתי בפשפוש מעשים זה, עבודת
מידת הכעס, אלא צריך לשנות בפועל.

עוד קצת ענינים של חנוכה

החשמונאים - לימוד זכות עליהם

בספרו אילה"ש עה"ת בברכת יעקב ליהודה "לא יסור שבט מיהודה"
מלמד רבינו לימוד זכות גדול על החשמונאים!!

וז"ל שם: ונראה דלא יתכן שהחשמונאים חסידי עליון אלו, שמסרו
נפשם ליהרג ונעשו להם ניסים גדולים ונמצא להם פך השמן, עברו בזדון
על ציווי ה' בדבר המלוכה, אלא ע"כ שלא ידעו שעוברים על דעת יעקב.

ובאמת לולא דברי הרמב"ן, אפשר לפרש שיעקב לא אסר להעמיד מלך
שלא משבט יהודה, אלא דאמר נבואה וברכה שכך יהא המציאות [ומרש"י
בכמה פסוקים נראה דהברכות היו דברי נבואה, ועי' אבן עזרא לעיל פסוק א']
ויתכן דכונתו הי' שמשיח יהא מיהודה, אבל אין הכרח שאסר עליהם
ועברו על רצונו, ואת הדרשות שמביא הרמב"ן מהירושלמי, צ"ל שלא
ידעו או שלא סברו כך, וגם הרמב"ן מביא זה בסוף דבריו, וכנראה
דבתחילה ס"ל רק שעברו על צוואת יעקב, ולא היה לו ברור לדרוש דרשה
זו. אמנם א"כ הם היו בגדר אנוסים, ולמה נענשו בעונש כ"כ חמור
שכולם נהרגו ולא נשאר מהם זכר?

וע"כ שהיו בגדר שוגגים!!

והטעם שנחשבים כשוגגים: דכיון שהיו אנשים כ"כ גדולים, אם היו
מתעמקים כפי יכולתם היו מגיעים לדרוש הדין הזה, והיו דורשים
דטעם סמיכות הפסוקים של למען יאריך ימים לפסוק דלא יהי' לכהנים,
בא ללמד שהכהנים לא יהיו מלכים, ומשום הכי נענשו בעונש נורא זה.

ואם כן אע"פ שלא היו מזידיים מ"מ לא היו אנוסים, אלא כעין שוגגים,
דקשה לומר שנענשו כ"כ על אונס שלא היו יכולים לדעת בשום אופן, אלא
דאע"פ שלא כל אחד מבין זה, הם היו צריכים להבין, והיו בגדר שוגגים,
ועל זה נגזר עליהם מה שנגזר.

ועוד יש לראות מכאן - שהרי ידוע שהקב"ה פורע מהצדיקים על עבירה בעוה"ז כדי שלא יפסידו מתענוגי העוה"ב, מהנצחיות, נמצא שעל עבירה זו שהיתה בגדר שוגג, היה כדאי שכל המשפחה תכחד, העיקר שלא להפסיד איזה דרגת שלמות בעוה"ב, דבודאי היו בגן עדן בדרגות גבוהות אבל בשביל המשהו שהי' יכול להיות חסר הי' כדאי שייענשו בעוה"ז כ"כ חמור כדי שלא להפסיד מהעונג הרוחני שיכולים לקבל, וזה הרי הכל במדת החסד.

פרנסה - הידיעה ש-"מהשמים"

אמר מרן כתבו לכם על קרן השור אין לי חלק באלקי ישראל - כך גזרו היוונים. והטעם כי השור סימן אז את מקור הפרנסה, היו חורשים בו וכו'. וברגע שכותבים כך על הקרן שלו, המשמעות שבקשו להחדיר - שפרנסה לא משמים ח"ו.

והרי עיקר הסיבה שאדם יכול להיות שקוע בלימוד, למרות ששאר המון העם רצים אחר הפרנסה, היא מהידיעה שפרנסה מהשמים. ואותה ידיעה ביקשו לעקור ע"מ להכחיד לומדי התורה.

ואמר מרן שהמסר שצריך ללמוד לדורנו - לעשות הפוך ממזימתם, ולהתחזק בידיעה זו.

חנוכה - כח היחיד

בחנוכה תשע"ג דן מרן בדבר החשיבות הרבה שראו חז"ל לתקן זכר לנס פך השמן ואמר: לא אחת ראינו בחז"ל שהטבע על חוקיו כפוף לרצון ה' כגון רבי חנינא בן דוסא: שבטעות התחלף בביתו חומץ במקום שמן, ואמר מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק - ואכן כך היה [תענית כ"ה א'], וכן העיזים שלו הביאו דובים בקרניהם [תענית שם], נהר גינאי שנחלק לרבי פנחס בן יאיר [חולין דף ז' ע"א] ועוד מקרים רבים בהם הטבע

השתנה ולא מצינו שעשו זכר לכך, ומה החידוש בנס פך השמן שראו לתקן לדורות?

ואמר רבינו: שנס חנוכה בא להראות לעם ישראל את חיבת הקב"ה, שהרי תחת שליטת היוונים, היו ישראל בירידה רוחנית גדולה מאוד, וכשמסרו נפשם קומץ של אנשים, ביקש הקב"ה להראות להם את הערכתו למעשיהם. כפי שהתגלה לאברהם אבינו באלוני ממרא אחרי נסיון המילה שמל עצמו זקן בן תשעים ותשע, למרות התנגדות האנשים הסובבים אותו וגילו המופלג, נגלה אליו הקב"ה להראות לו את חביבותו עליו [רמב"ן שם]. כך גם בחנוכה להראות לאותו קומץ אנשים את חביבותם עליו, ולהודיע כי רצה האלקים את מעשיהם, וללמד אותנו לדורות שמי שעושה מעשיו **"ברצינות וכמו שצריך"** יכול לשנות ולעשות דברים גדולים ביותר, ולשנות את המציאות עבור כל הכלל!!

ועורר רבינו על עוד נקודה: אף שרק המועטים עשו, נקרא הנס על כל כלל ישראל, ללמד שמי שעושה מעשיו **"ברצינות וכמו שצריך"**, אפילו הוא המעט, מעשיו חביבים כלפי הקב"ה ונקראים מעשים אלה על הכלל. וכדי להראות דברים אלו עשה הקב"ה נס שאינו נצרך כל כך: שמן שדלק במקום יום אחד שמונה ימים, והנס אינו הכרחי, היות וטומאה הותרה בציבור [עיין פני יהושע] ואת אותה "חביבות" שבגללה נעשה הנס, קבעו חז"ל לדורות בהדלקת נר חנוכה.

תיקון ברוחניות - מהיסוד ללא טלאים [לאטעס]

אמר מרן יסוד: תיקון ברוחניות
צריך להיות מהיסוד, ללא
טלאים [לאטעס].

ורואים יסוד זה בחנוכה: החשמונאים חנכו את המזבח מחדש, ולמרות

שיכלו לתקן בו משהו ולהשתמש כמות שהוא, לא עשו כך אלא כיון שהיונים שיקצו אותו בעבודה זרה, עשו החשמונאים מזבח חדש.

וחשיבות דבר זה היתה כה גדולה עד שקוראים לימים האלו חנוכה דווקא על שם שחינכו את המזבח דהיינו עשו מזבח חדש, ולא על שאר הנסים היותר גדולים [נס המלחמה, נס פך השמן], כדי ללמדנו שאם ברוחניות יש פגם, לא מועיל לעשות תיקון כמו בשאר מילי דעלמא שבהם אם יש פגם עושים תיקון - טלאי, אבל ברוחניות אם יש פגם צריך להתחיל מחדש.

אם **ברוחניות** מרגישים איזה חיסרון, **התיקון הוא לחדש את הכל**, להתחיל את הדבר **מחדש כאילו לא היה עד היום**.

ולמרות שלגבי הנס זה פחות מהנסים שהיו, אבל **כיון שיש ממנו לימוד רוחני לדורות הבאים**, לימוד זה כה חשוב, עד כדי שהשם של הימים האלה נקבע "חנוכה"! **ללמדנו שכנגד חולשה רוחנית צריך להתחדש**. ולא רק בציבור אלא גם באדם יחיד - כל חולשה ברוחניות, צריך להתחיל מחדש ולסלול דרך עליה חדשה על דרך המלך.

ונביא לכך דוגמא לכך משאלה שנשאל רבינו: אחד שתדיר מאחר לתפילה בחמש דקות מה יעשה לקיים יסוד זה ע"מ שיהיה "התחדשות" ולא "טלאי"?

ענה רבינו: המהלך חדש שיקבל על עצמו, לא שישאף להגיע בזמן לתפילה אלא להגיע **לפני** התפילה.

מזקנים אתבונן

מרבן של ישראל
מרבן הגראי"ל שטיינמן שליט"א
בעניני חג החנוכה

בדרך כלל כל דבר של שמחה צריך לרומם את האדם,
וחנוכה שהיו בו כל כך הרבה נסים, במיוחד צריך לרומם
את האדם.

ולמעשה יש מהאנשים שיוצאים ידי חובתם בזה שעושים
מסיבות או אוכלים קצת מאכלים מיוחדים, אבל קשה
לראות במציאות בן אדם שמתרומם מחנוכה, והרי צריך
להתרומם מאוד.

אם כך מה התכלית!? איך נתרומם!?
איך נפיק את התועלת
מחנוכה!?